

Розділ 1

Сучасне банківництво – проблеми та перспективи розвитку

УДК 336.713

Науменкова С. В.

*д.е.н., професор, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка
snaumenkova@yandex.ru*

Мищенко В. І.

д.е.н., професор, Директор Центру наукових досліджень Національного банку України

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анотація. Досліджено вітчизняний та зарубіжний досвід капіталізації банківської системи на основі концентрації банківського капіталу, обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової бази та механізмів капіталізації банківського сектору України на основі вдосконалення банківської діяльності в умовах посткризового розвитку.

Ключові слова: капітал банку, регулятивний капітал, капіталізація, адекватність капіталу, буфер капіталу, кореневий капітал.

Naumenkova S. V.

*Doctor of Economics, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv
snaumenkova@yandex.ru*

Mishchenko V. I.

Doctor of Economics, Professor, Director of NBU Centre for Scientific Research

THE MODERN PROBLEMS OF CAPITALIZATION OF THE BANKING SYSTEM IN UKRAINE

Abstract. It was researched the domestic and foreign experience of banking system capitalization on the basis of concentration the bank capital, it was grounded propositions for improvement legislation system and mechanism of capitalization the banking sector of Ukraine on the basis of improvement banking activity in post-crisis conditions.

Keywords: bank capital, regulation capital, capitalization, capital adequacy, capital buffer, core capital.

JEL Classification: G 21, G 24.

Науменкова С. В.

*д.э.н., профессор, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко
snaumenkova@yandex.ru*

Мищенко В. И.

*д.э.н., профессор, Директор Центра научных исследований
Национального банка Украины*

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ КАПИТАЛИЗАЦИИ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Аннотация. Исследован отечественный и зарубежный опыт капитализации банковской системы на основе концентрации банковского капитала, обоснованы предложения по

совершенствованию нормативно-правовой базы и механизмов капитализации банковского сектора Украины на основе совершенствования банковской деятельности в условиях посткризисного развития.

Ключевые слова: капитал банка, регулятивный капитал, капитализация, адекватность капитала, буфер капитала, корневой капитал.

Вступ. Капітал банку є основою його економічної діяльності, а тому капіталізація окремої фінансово-кредитної установи та банківської системи в цілому має важливе значення для розвитку всієї фінансово-кредитної системи держави. Як засвідчили результати останньої банківської кризи 2008–2009 рр., забезпечення достатнього обсягу капіталу банків було однією з ключових проблем, що склала найбільшу загрозу стабільності банківської системи.

У зв'язку з цим забезпечення необхідних джерел і дієвих механізмів підвищення рівня капіталізації банківської системи є актуальним завданням подальшого та динамічного розвитку всього фінансового сектору України та підтримки фінансової стабільності. Забезпечення високого рівня капіталізації банківських установ пов'язане із загальним рівнем розвитку економіки та банківської системи в цілому, наявністю та можливістю використання банками тих чи інших джерел фінансування, а також наявністю та можливістю використання відповідних механізмів для розгортання цих процесів.

Дослідження проблем капіталізації банківської системи знайшли широке відображення в працях вітчизняних науковців, зокрема М.Д. Алексеєнка, З.М. Васильченко, А.П. Вожжова, А.А. Гриценка, О.В. Дзюблюка, С.Б. Єгоричевої, І.Б. Івасіва, А.М. Мороза, М.І. Савлука С.М. Савлука, Б.В. Самородова, О.О. Чуб, Н.Р. Швець, Н.М. Шелудько та багатьох інших.

Однак, не дивлячись на вагомий внесок науковців у розробку проблем капіталізації банківської системи, ще не вирішеними залишаються питання обґрунтування конкретних форм і механізмів її проведення, консолідації банківського капіталу, особливо з використанням нових форм і процедур реорганізації банків, які добре зарекомендували себе у світовій практиці.

Постановка завдання. Метою даної статті є аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду, а також обґрунтування організаційно-економічних та правових засад забезпечення достатнього рівня капіталізації банківської системи України.

Основні результати дослідження. Обґрунтування отриманих наукових результатів ґрунтується на вивченні вітчизняної законодавчої та нормативної бази, а також наукового доробку зарубіжних і вітчизняних фахівців щодо проблем концентрації банківського капіталу та консолідації банківської системи.

Загальновизнаним теоретичним підходом до розгляду зазначеної проблеми, підтвердженим багаторічною практикою на прикладі багатьох країн світу, є визнання тісного взаємозв'язку між рівнем концентрації банківського капіталу та рівнем економічного розвитку країни. Причому слід зазначити, що цей зв'язок є взаємозалежним, тобто розвиток економіки стимулює розвиток банківської системи, а розвиток банків забезпечує розвиток економіки. І чим вищим є рівень розвитку економіки, тим вищим повинен бути рівень капіталізації банківської системи, щоб забезпечити потреби суб'єктів господарювання у фінансових ресурсах.

У вітчизняній законодавчій базі поняття «капіталізація банку» визначається як участь у формуванні та/або збільшенні статутних капіталів банків шляхом придбання акцій первинної емісії (часток у статутному капіталі) банку чи акцій додаткової емісії (додаткових вкладів) банків у обмін на державні облігації України та/або придбання зазначених акцій за кошти Державного бюджету України. [4]. Схоже визначення наводять і автори «Банківської енциклопедії», виданої Національним банком України в

2011 р., які характеризують процес капіталізації банку як збільшення обсягу капіталу банку, підвищення вартості банку в зв'язку зі зростанням його ринкової вартості, а також як додатковий випуск акцій з метою збільшення капіталу або спрямування частини доходів (прибутку, дивідендів) на збільшення капіталу банку [1, сс. 207–208].

Однак більшість науковців проблему достатнього рівня капіталу банку та банківської системи в цілому ототожнюють із обсягом статутного капіталу або із законодавчими вимогами до розміру регулятивного капіталу. На нашу думку, проблема капіталізації – це, перш за все, проблема недостатньої адекватності капіталу банку до розміру сформованих ними активів [3].

Крім того, на сьогоднішній день проблема капіталізації банківської системи тісно пов'язана із забезпеченням стабільності всієї фінансової системи держави. Незважаючи на поступове збільшення значення показника балансового капіталу, як основи розвитку банківської системи, він ще залишається досить низьким, і складає лише близько 5% від ВВП, тоді як у країнах Центральної Європи – понад 40%.

Як засвідчили теоретичні дослідження та практичний досвід, основними напрямками підвищення рівня капіталізації банків є використання широкого кола як внутрішніх, так і зовнішніх джерел фінансування, а також розвиток процесів консолідації банків і концентрації банківського капіталу.

За станом на 01.06.2012 р. в банківській системі України функціонувало 173 банки, а їх власний капітал складав 169,3 млрд. грн., що становить 12,0% від внутрішнього валового продукту країни, тоді як у 2000 р. цей показник дорівнював лише 2,2%. Таким чином, можна стверджувати, що за останні роки банківська система України зміцніла та стала значно потужнішою.

З метою виявлення масштабу зазначеної проблеми під час кризи відповідно до вимог Національного банку України було проведено діагностичне обстеження банків, яке мало на меті визначити поточну та перспективну платоспроможність банків та їх життєздатність в умовах кризи. За результатами зазначеного обстеження було визначено конкретний обсяг коштів, необхідний для капіталізації банків і банківської системи в цілому, а також можливі шляхи капіталізації банків.

Проведене дослідження дозволило визначити, що основними напрямками підвищення рівня капіталізації банківської системи на сучасному етапі повинно бути:

- залучення до банків додаткового акціонерного капіталу на основі додаткових емісій акцій або внесків власників чи засновників банків;
- розроблення банками планів підвищення рівня капіталізації із використанням додаткових джерел залучення коштів як на внутрішніх, так і на зовнішніх фінансових і грошових ринках;
- залучення банками стратегічних інвесторів, у тому числі й іноземних;
- покращення якості капіталу та забезпечення достатнього рівня покриття капіталом ризиків, що беруть на себе банки, в тому числі вдосконалення структури капіталу;
- стимулювання капіталізації прибутку в банках, зокрема шляхом вдосконалення оподаткування та дивідендної політики;
- удосконалення методик розрахунку регулятивного та економічного капіталу;
- вдосконалення розрахунку та розробка систем моніторингу банківських ризиків.

Головними факторами, що стимулюють процеси капіталізації вітчизняної банківської системи, на нашу думку, є:

1) необхідність підвищення рівня концентрації капіталу в зв'язку з розвитком як банківської системи, так і реального сектору та сектору домашніх господарств, які постійно потребують для свого розвитку все більшого й більшого обсягу фінансових ресурсів;

2) посилення конкуренції в банківському середовищі, що призводить до необхідності нарощування обсягів капіталу, оскільки від цього залежать позиції банку на відповідному сегменті ринку та рівень прибутковості банківського бізнесу;

3) посилення в умовах глобалізації світових фінансових ринків міжнародної конкуренції та нестійкості фінансових ринків, унаслідок чого ускладнюється вихід вітчизняних банків на міжнародні ринки капіталу та грошові ринки, а також підвищується вартість зовнішніх запозичень⁴

4) вихід на вітчизняний ринок іноземних банків, які, зазвичай, мають більш високі рівні капіталізації та здатні залучати значні обсяги відносно недорогих ресурсів від своїх материнських структур або на зовнішніх ринках, що посилює конкуренцію в банківському середовищі;

5) нестабільність міжнародних фінансових ринків та банківського бізнесу в цілому в зв'язку з продовженням міжнародної кредитної кризи, яка значно підвищила ризики ліквідності банківських установ;

6) підвищення рівнів ризику банківської діяльності, що вимагає значних обсягів резервування коштів, збільшення економічного капіталу та підвищення рівня ліквідності банківських установ та інші.

Однією із актуальних проблем капіталізації банківської системи України є вирішення проблем із трьома націоналізованими в 2009 р. комерційними банками. У квітні 2009 р. Національним банком України було прийнято рішення про внесення пропозиції Міністерству фінансів України щодо участі держави у рекапіталізації АКБ «Київ», ВАТ КБ «Надра», ВАТ «Родовід банк», за якими було схвалено рішення про рекапіталізацію на загальну суму 9,5 млрд. грн. Рекапіталізація цих банків відбувалась у рамках норм Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку участі держави в капіталізації банків» 04.11.2008 р. № 960 [5].

У результаті проведеної рекапіталізації цих банків частка держави в «Укргазбанк» становила 84,21% (або 3,2 млрд. грн.), у «Родовід Банку» – 99,97 % (або 2,8 млрд. грн.), у банку «Київ» - 99,93% (або 3,5 млрд. грн.). Загалом упродовж 2008–2011 рр. на рекапіталізацію приватних банків в Україні було використано 25,8 млрд. грн. (майже 2,3% ВВП). Таким чином сьогодні в Україні існує три квазідержавні банки (банки, в статутному капіталі яких частка держави є істотною та коливається в межах від 93,0% до 99,9%).: ПАТ акціонерний банк «Укргазбанк», ПАТ «Родовід банк», ПАТ «Акціонерний комерційний банк «КІІВ».

Упродовж 2012 р. балансовий капітал державних і квазідержавних банків збільшився на 1,6 млрд. грн. та за станом на 01.01.2013 р. становив 44,2 млрд. грн. При цьому балансовий капітал квазідержавних банків збільшився на 1,0 млрд. грн., а балансовий капітал державних банків – на 0,6 млрд. грн. Статутний капітал державних банків зріс на 1,1 млрд. грн., а квазідержавних банків – практично не змінився. Частка квазідержавних банків у статутному капіталі банківської системи зменшилась на 0,4 п. п. – до 14,7%, тоді як частка статутного капіталу державних банків збільшилась на 0,1 п. п. – до 18,1%.

Актуальним залишається питання щодо виходу держави із капіталу цих банків. Відповідно до Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» одним із завдань реформування фінансового сектору є розроблення та реалізація державної стратегії щодо державних фінансових установ і банків, у яких держава стала основним власником у результаті рекапіталізації.

З метою забезпечення виходу держави з капіталу рекапіталізованих банків було схвалено Закон України «Про особливості продажу пакетів акцій, що належать державі в статутному капіталі банків, у капіталізації яких взяла участь держава» від 15.03.2012

р. № 4524-VI [6]. Реалізація норм зазначеного Закону дозволить повернути кошти до Державного бюджету України, які раніше були спрямовані на участь у капіталізації цих банків. На даний час до продажу готують два квазідержавних банки, зокрема пакети акцій в обсязі 92% – ПАТ акціонерного банку «Укргазбанк» і 99% – ПАТ «Акціонерний комерційний банк «КІІВ». Очікується, що проблемні активи зазначених банків будуть передані до ПАТ «Родовід банк» Рішення про продаж зазначених пакетів акцій Міністерство фінансів України повинно ухвалити у листопаді 2013 р.

Одним із головних параметрів рівня капіталізації банку є показник достатності капіталу. Визначення достатності капіталу банку відіграє ключову роль не лише в оцінці ефективності функціонування окремої банківської установи, а й при визначенні надійності всієї банківської системи.

Проведений аналіз дозволив зробити висновок, що позитивним фактом є наявність неухильної тенденції до збільшення обсягу регулятивного капіталу банківської системи України. Оскільки регулятивний капітал як один з найважливіших показників діяльності банків призначений для покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе в процесі своєї діяльності, та забезпечення захисту вкладів, фінансової стійкості та стабільної діяльності банків. У 2012 р. регулятивний капітал банків України склав 178,9 млрд. грн. і збільшився порівняно з 2005 р. майже в 6,8 рази. Це сприяло тому, що показник адекватності капіталу банків (Н2) підвищився із 15,0% у 2005 р. до 18,1% у 2012 р. і майже вдвічі перевищує нормативне значення. З огляду на це, можна зробити висновок, що в цілому вітчизняний банківський сектор наділений достатньою здатністю своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, які впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру.

Проте, слід зазначити, що рівень капіталізації не є однаковим для всіх банків, і перед окремими банками стоїть проблема низького рівня капіталізації. Тому на особливу увагу заслуговує значення показника власного капіталу банківської системи України, який упродовж 2012 р. збільшився на 13,8 млрд. грн. Проте темпи збільшення власного капіталу в 2012 р. були нижчими, ніж у попередні роки. В переважній більшості банків збільшення власного капіталу відбувалось за рахунок збільшення статутного капіталу.

Джерела приросту банківського капіталу традиційно поділяють на дві групи: 1) внутрішні (прибуток, переоцінка фондів); 2) зовнішні (емісія акцій, капітальних боргових зобов'язань (облігацій). При цьому основним внутрішнім джерелом збільшення капіталу банку є так званий нерозподілений прибуток. Важливою перевагою цього джерела збільшення капіталу є його незалежність від коштів, які залучаються на відкритому ринку, а також те, що воно є найдешевшим та не несе загрози інтересам акціонерів. Недолік цього джерела полягає в необхідності оподаткування прибутку та в значній залежності від макроекономічних факторів [2, 9].

Істотні зміни темпів зростання власного капіталу банківського сектору України зі 171,4% до 99,1% упродовж 2009 р., насамперед, були зумовлені від'ємним результатом діяльності банківського сектору України, значення якого за станом на 01.01.2010 р. складало -38,450 млрд. грн. проти додатного значення за станом на 01.01.2009 р. (+ 7,304 млрд. грн.).

Крім того, якщо в докризові роки банки України мали можливість доступу до зовнішніх запозичень, то під час розгортання кризи такі можливості банків були суттєво обмеженими, що й позначилось на темпах збільшення їх власного капіталу.

Підвищення рівня достатності капіталу є не тільки внутрішньобанківською проблемою, яка вимагає, перш за все, збільшення обсягів капіталу, уповільнення темпів кредитування та зниження рівня концентрації кредитного портфеля, зменшення ризиків

та розробки систем моніторингу та управління ними. Вона тісно пов'язана з необхідністю запровадження антициклічної бюджетної та фіскальної політики, координації грошово-кредитних та фіскальних заходів, суттєвого посилення ролі регулятора.

Забезпечення необхідного рівня достатності капіталу безпосередньо пов'язано із забезпеченням високого рівня ліквідності банківських установ. Як засвідчила практика останніх років на прикладі багатьох країн, що розвиваються, фактичний рівень достатності капіталу багатьох із них знизився в середньому на 20–30%. Причиною такої ситуації стали як внутрішні так і зовнішні чинники. В умовах початкового етапу розвитку банківського сектору найважливішим завданням банків було нарощування обсягів активних і пасивних операцій та збільшення обсягів прибутку, тобто кількісні фактори. Тому увага до якісних та структурних чинників розвитку була ослаблена.

Однак з часом зазначені джерела розвитку практично були вичерпані: власники (засновники) банків в умовах нестабільного економічного розвитку не виявили достатньої активності щодо додаткових внесків капіталу, внутрішній ринок капіталу виявився дорогим, міжнародні фінансові ринки стали не тільки дорогими, але й важкодоступними, а одержувані обсяги прибутку не дозволяли підвищити рівень капіталізації в достатніх обсягах. Щоправда, деякі вітчизняні банки виявили високий рівень професіоналізму та розуміння проблем міжнародного фінансового ринку, залучивши стратегічних інвесторів, що дозволило їм одержати додаткові конкурентні переваги, суттєво підвищити рівень концентрації капіталу та знизити ризики.

Виключно важлива роль у забезпеченні високого рівня капіталізації банківських установ належить процесу консолідації банківської системи. На відміну від капіталізації, він є більш складним з організаційно-правої точки зору та потребує більше уваги як з боку банків, так і з боку регулятора. Характер і форми консолідації банків значною мірою залежать від загальної економічної та політичної ситуації в країні, політики Національного банку України, особливостей та перспектив розвитку внутрішніх і зовнішніх фінансових ринків, намірів власників окремих банків та їх потенційних партнерів.

У своїй політиці Національний банк України керується необхідністю максимального зниження ризиків у діяльності банків, створення правових умов для підвищення їх фінансової та конкурентної спроможності. Саме тому одним з найважливіших завдань розвитку банківської системи повинно бути підвищення рівня капіталізації банківської системи відповідно до збільшення обсягів банківських операцій.

Важливе значення для підвищення рівня капіталізації вітчизняної банківської системи має дотримання міжнародних стандартів у цій сфері. Виклики глобальної фінансової кризи спонукали Базельський комітет з питань банківського нагляду в грудні 2010 р. прийняти два документи – «Базель III: Загальні регуляторні підходи до підвищення стійкості банків і банківських систем» [10] і «Базель III: Міжнародні підходи до вимірювання ризику ліквідності, стандарти і моніторинг» [11]. З 2012 р. в Національному банку України вже розпочалася робота щодо запровадження окремих вимог Базеля III стосовно розрахунку капіталу та ліквідності банків.

Базель III є новітнім у частині стандартів капіталу, підходів до визначення складу та нормативних вимог до капіталу. Основні зміни в розрахунку капіталу спрямовані на підвищення мінімальних вимог до капіталу та покращення його структури. У Базелі III вводиться нове поняття – «кореневий капітал першого рівня».

Основним завданням капіталу першого рівня є погашення збитків на стадії функціонування банку. Усталеність і стабільність капіталу першого рівня є гарантією його доступності під час фінансових криз. Мінімальний розмір базового капіталу

першого рівня, який може складатись лише зі звичайних акцій, відповідних резервів і нерозподіленого прибутку, повинен стимулювати банки до обмеження випуску привілейованих акцій. При цьому нерозподілений прибуток залишається одним із головних джерел кореневого капіталу першого рівня.

Буферний капітал (буфер захисту капіталу) призначений для покриття збитків, що виникають у періоди фінансових та економічних криз. Поняття «буферний капітал» передбачає, що банки повинні нарощувати резервні запаси капіталу впродовж сприятливого періоду та використовувати їх в умовах виникнення збитків. Такий підхід дозволяє зменшити ефект проциклічності. Накопичення може бути здійснено як за рахунок зменшення виплати дивідендів, так і викупу акцій та виплат бонусів співробітникам. Буфер захисту капіталу встановлюється в розмірі 2,5% і складається з кореневого капіталу першого рівня, який визначається вимогами регулятора до мінімального капіталу.

Кореневий капітал першого рівня повинен спочатку використовуватись для досягнення відповідності мінімальним вимогам (включаючи 6% для капіталу першого рівня та 8% для загального капіталу). Тільки після цього залишкова його частина може бути внесена до буферу захисту капіталу. Обмеження щодо виплат з прибутку, накладені на банки, коли рівень їх буферного капіталу не відповідає нормам, будуть збільшуватись у міру зменшення буферу захисту капіталу. Відповідно до цього підходу обмеження, накладені на банки з рівнем буферу захисту капіталу, що наближається до 2,5%, будуть мінімальними.

Остання фінансова криза показала, що збитки в банківському секторі можуть збільшуватись, коли спаду передують кредитний бум, і це створює замкнуте коло: проблеми у фінансовому секторі починають сприяти спаду в реальному секторі економіки, що знову призводить до проблем у банківському секторі. З метою уникнення таких ситуацій та в доповнення до буферного капіталу введено поняття контрциклічного буферу капіталу, який повинен гарантувати, що банківський сектор нарощує свій захист капіталу під час кредитного зростання.

З метою визначення моменту, коли органу регулювання та нагляду необхідно приймати рішення про введення контрциклічного буферу капіталу, Комітет з питань банківського нагляду вважає за доцільне використовувати такий параметр, як відношення загальних кредитів, наданих приватному сектору, до ВВП.

При цьому контрциклічний буфер капіталу повинен співвідноситись із кореневим капіталом першого рівня. Однак Комітет з питань банківського нагляду ще залишає відкритим питання про можливість використання інших видів капіталу. Таким чином створюються умови, за яких банки більшою мірою будуть спроможні покривати ризики за своїми операціями та матимуть змогу відповідати власними коштами за своїми зобов'язаннями перед вкладниками та кредиторами, що мінімізує можливі втрати активів вкладників та інших клієнтів банку, зменшуються рівні ринкових ризиків.

На сучасному етапі розвитку фінансової системи важливою вбачається макропруденційна політика, яка покликана сприяти забезпеченню стійкості фінансового сектору в цілому. З огляду на це, центральні банки та Базельський комітет з питань банківського нагляду, значну увагу приділяють проблемі забезпечення адекватності капіталу банку, оскільки саме цей показник визначає рівень довіри до окремого банку та банківської системи в цілому. У цьому контексті на особливу увагу заслуговує дослідження інструментів макропруденційної політики, зокрема, передбачених Базелем III – створення буферного та контрциклічного капіталів.

Підвищення рівня капіталізації банківської системи та концентрації банківського капіталу, на нашу думку, дозволять вітчизняним банкам:

- підвищити рівень конкурентоспроможності банківської системи України, спростити вихід вітчизняних банків на внутрішні та світові фондові та грошові ринки;
- забезпечити більш високий рівень фінансової стійкості банківських установ і стабільність всієї фінансової системи;
- суттєво розширити спектр банківських і фінансових послуг та знизити загальні витрати на здійснення банківської діяльності;
- збільшити обсяги активів банківського сектору та суттєво поліпшити їх структуру;
- забезпечити необхідні обсяги капіталу для підтримання банківських інновацій;
- сприяти зниженню рівнів і своєчасно запобігати фінансовим ризикам, а також забезпечити достатній рівень ліквідності банків і банківської системи в цілому.

У подальшому в зв'язку з забезпеченням достатнього рівня капіталізації банківської системи одним з напрямів діяльності Національного банку України повинно стати удосконалення процедур санації, реорганізації та ліквідації банків.

Висновки. Підвищення рівня капіталізації банківської системи України, посилення процедур фінансової реструктуризації, вдосконалення діяльності тимчасових адміністраторів, реорганізації та ліквідації банківських установ, на наш погляд, повинно відбуватися у таких напрямках:

- нормативне та методичне забезпечення регулювання процесів капіталізації та фінансової реструктуризації банків, а також механізмів антикризового управління;
- удосконалення процедури ліквідації банків, у тому числі продажу майна (активів) банку, що ліквідується та недіючих активів;
- вдосконалення методичних рекомендацій та нормативних документів щодо визначення критеріїв проблемності у діяльності банків;
- нормативне врегулювання порядку продажу банків, призначення та діяльності тимчасової адміністрації, створення інституту кризових менеджерів;
- забезпечення дієвого моніторингу фінансового стану банківських установ і надійних систем своєчасного реагування органів банківського нагляду на погіршення проблем банку з метою локалізації наслідків неефективного управління банком.

Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що процеси капіталізації банківської системи України постійно перебувають у полі зору та під контролем Національного банку України, що сприяє зміцненню організаційно-економічних і правових засад підвищення рівня концентрації банківського капіталу на основі розширення повноважень у сфері регулювання та банківського нагляду з врахуванням вимог Базельського комітету з питань банківського нагляду, законодавства і нормативних актів України.

Література

1. Арбузов С.Г. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. – 504 с.
2. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні // Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. №368.
3. Міщенко В.І. Реорганізація та реструктуризація комерційних банків / В.І. Міщенко, А.В. Шаповалов, В.В. Салтинський В.В.. – К.: Знання, КОО, 2002. – 216 с.
4. Про банки і банківську діяльність // Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III.
5. Про затвердження Порядку участі держави в капіталізації банків // Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2008 р. № 960 .
6. Про особливості продажу пакетів акцій, що належать державі у статутному капіталі банків, у капіталізації яких взяла участь держава // Закон України від 15.03.2012 р. № 4524-VI.
7. Савлук С.М. Власний капітал комерційного банку : монографія / С.М. Савлук. – К.: КНЕУ, 2012. – 456 с, [5].

8. Рекапитализация банковской системы: украинские реали и мировой опыт. Информационно-аналитические материалы (22.11.2010) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lfr.org.ua/ru/analytics/74--1-1-r-.html>.

9. Фінанси. Бюджет. Податки: національна та міжнародна термінологія: у 3-х т./ Ін-т світ. екон. і міжнар. відносин НАНУ, ДННУ «Акад. фін. управління»; за ред. Т.І. Єфименко. – Т. 2. – К., 2010. – 648 с.

10. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking system. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.lw.com/upload/pubContent/_pdf/pub3947_1.pdf.

11. Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 06.09.2013

References

1. Arbuzov S. G., Kolobov Y. V., Mishchenko V. I., Naumenkova S. V. (2011) *Bankivska entsyklopediya*. Kyiv: Tsentr naukovykh doslidzhen Natsionalnoho banku Ukrayiny, Znannya.

2. Instruksiya pro porjadok rehuluuvannya dijialnosti bankiv v Ukraini. Postanova Pravlinnya Natsionalnoho banku Ukrainy vid 28.08. 2001 r. № 368.

3. Mishchenko V. I., Shapovalov A. V., Saltynskyy V. V. (2002). *Reorhanizatsiya ta restrukturyzatsiya komertsyinykh bankiv*. Kyiv: Znannya, KOO.

4. Pro banky i bankivsku diyalnist. Zakon Ukrainy vid 07.12.2000 r. № 2121-III.

5. Pro zatverdzhennya Poryadku uchasti derzhavy v kapitalizatsiyi bankiv. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 04.11.2008 r. № 960.

6. Pro osoblyvosti prodazhy paketiv aktsiy, shcho nalezhat derzhavi u statutnomu kapitali bankiv, y kapitalizatsiyi jakykh vzyala uchast derzhava. Zakon Ukrainy vid 15.03.2012 r. № 4524-VI.

7. Savluk S. M. (2012). *Vlasnyi kapital komertsijnoho banku*. - Kyiv: KNEU.

8. Рекапитализация банковской системы: украинские реали и мировой опыт. Retrieved from <http://lfr.org.ua/ru/analytics/74--1-1-r-.html>.

9. Yefymenko T. I. (ed.). (2010). *Finansy. Byudzheth. Podatky: natsionalna ta mizhnarodna terminolohiya*. In-t svit. ekon. i mizhnar. vidnosyn NANU, DNNU «Akad. fin. ypravlinnya».

10. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking system. Retrieved from http://www.lw.com/upload/pubContent/_pdf/pub3947_1.pdf.

11. Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring. Retrieved from <http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>.

Received 06.09.2013